

דברי תורה

פרשת ויחי תשפ"ה
גליון תעו

דבר תורה

דברות קודש מאת כ"ק מרן רבינו הגאב"ד זצוק"ל

שנתרחק לבס מה, ע"כ הצטער איך יזכו בניו לגאולה דהרי אמרו אין ישראל נגאלין אלא בתשובה. ולזה חיפש יעקב אבינו דרך עצה איך לזכות את בניו שישבו בתשובה ויזכו לגאולה. ונתן להם יעקב אבינו עצה ופתרון מן הדא, דהנה אמרו חז"ל (גיטין כב ע"ב) הכל כשרין לכתוב הגט אפי' חרש שוטה וקטן, ואמרו בגמ' והא לאו בני דעה נניהו, אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו. והיינו דכל שעושים החש"ו על דעת הגדול, נתקן מעשיו ושפיר ראויים הם כפיקה. עוד איתא בחז"ל לגבי בעל הבית ששלח את פועליו לקצור השדה ובא גשם ורוח חזק ונאנסו מלקצור, חייב בעה"ב לשלם להם, שהם עשו כל יכלתם אלא שאנוסים היו.

דכ"ן נמי בעת שיהיו ישראל בגלותם במצב ובחי' של חש"ו לאו בני דעה מחמת רוב הצרות והתרחקותם מהש"ת, העצה לזה כדאמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו, היינו שיקשרו עצמם ויעשו כל מעשיהם ע"פ דעת האבות הקדושים וגדולי ישראל הצדיקים שבורר, שבגין כך ייצא מעשיהם לפני ה', לקבלם בתשובה שלימה לפניו. וכן נמי אם יבוא הטוען ויטען שישראל אינם עושים תשובה מאהבה כדבעי, ע"כ נענה לו מדין השו"ע שהרי הם כנאנסים מן הגש"ם והרוח הרעה הנושב בעולם, דבכה"ג חייב בעה"ב של עולם לשלם להם בטוב, כיון שרצונם לעשות תשובה כדבעי אלא שאנוסים ניהו, ואונס כמאן דעבר דמי.

וזהו שאמר יעקב אבינו ע"ה הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם, היינו שראה את דור עיקבתא דמשיחא ורצה לגלות להם את הקץ אלא שראה שמרוב הגלות נסתלקה השכינה מישראל ואין ישראל יכולים לשוב בתשובה מאהבה כדבעי, ולזה המשיך ולימד את בניו הדרך לקשר ולעשות הכל על דעת הצדיקים שבכ"ן יזכו שיתקבל תשובתם כדבעי, וזהו שאמרו אח"כ בני יעקב, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, היינו שאף שאין אנו יכולים מצד עצמינו לעשות תשובה מאהבה דאנוסים אנו מרוב הצרות והשמדות שעבר עלינו, אבל רצוננו עז לעשות תשובה מאהבה, וכל עשייתנו בתורה ועבודה"י הוא רק על דעת מה שבלבך, וע"כ כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, היינו שברוך זו אכן יזכו שהקב"ה יקבל תשובתם ויגאלם בישיעת עולמים, עדי יברכו כולם שם כבוד מלכותו לעולם ועד בביאת משיח צדקינו אמן ואמן.

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו'. ברש"י למה פרשה זו סתומה, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם.

אפש"ל דהיינו הך, דכיון דפרשה זו סתומה היינו שהתורה סתומה אצלו שאינו עוסק בתורה, אזי נגשם שנפטר יעקב אבינו ע"ה ונסתם עיניהם ולבם וכו'. אבל אם יעסוק בתורה לא יהיה הפרשה סתומה, ואזי יעקב אבינו לא מת, ואין עוד צרות ושעבודים, אלא כולו רק שמחה ונחת וחיות דקדושה כל הימים.

בפרשתו, ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים, הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם (מט, א-ב). ובחז"ל (פסחים נו ע"א) ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכנינה, אמר שמא חס ושלום יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, אמרו, כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד, באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וצ"ב מה שאמרו כשם שאין בלבך אלא וכו', הו"ל אין בליבנו אלא אחד שמע ישראל וכו'.

עומרים אנו בימים הקדושים ימי השובבים וכידוע מה שהיה רבינו זי"ע מרבה לעורר העם בזמנים אלו, בכל עיני תשובה בעבודת הקדושה והטהרה, דאיתא בזוה"ק דמחמת חומר העוון אין מועיל תשובה ע"ז, ורבינו היה חולץ ומבאר שתשובה פשוטה אינו מועיל אבל תשובה מאהבה מועיל אף לתקן פגם ברי"ק. אבל אנן מה נאמר ומה נצטדק איך נזכה לבוא לכלל תשובה מאהבה ולתקן הפגמים.

ונראה לומר בזה, דהנה יעקב אבינו ע"ה הסתכל על דורות בתראה באחרית הימים קודם ביאת משיח, וראה גודל הסתר הפנים ברוב צרות ושמידות ברוחניות וגשמיות שעוברים בהם בניו עד

קול צהלה ורנה שפתינו אז תרננה

נשגור בזה, בשבח וישרה, מזלא טבא וגדיא יאה, קדם מע"כ

הגה"צ אבד"ק עמק התשובה שליט"א

לרגל שמחת לבו בנישואי בתו הצה"ח תחי' למזל טוב ובשעתו"מ

עב"ג החתן המופלג בתורה וי"ש הרב **יעקב שליט"א**

בן הרה"ג רבי **יחיאל עזריאל ראזנער שליט"א** בן הגה"צ יהושע העשיל ראזנער שליט"א - מסרעצאל חתן הגה"צ בנימין אלטער רוטטנער זצ"ל - אבד"ק עדת יראים - קוינס יאה רעוא מקום אבינו שבשמים. שהזיווג יעלה יפה לתפארת עולמים, והקב"ה ישרה שכינתו באהליהם, יזכו לבנות בית נאמן בישראל, זרות ישרים ומבורכים, ויזכה לראות מהם ומכל יוצאי רב נחת דקדושה מתוך שמחה לרוב, הרחבת הדיעת ומנוחת הנפש. יברך ה' חילו ופועל ידיו יצא להמשיך במעשיו הבורחים לכבוד ה' ותורתו, ובשכר זה יתברך בכל הברכות האמורות בתורה וכל טוב סלה ועד.

פרנס החודש

נתגבר ע"י האחים החשובים, רודפי צדקה וחסד, לבס ער לכל דבר שבקדושה, ה"ה

הרה"ח ר' **יצחק זאב וויינשטאק** הי"ו ואחיו הרה"ח ר' **ישראל וויינשטאק** הי"ו

לאכרן דודם הרבני החסיד הנדיב המפורסם, פור מהונו לכל דבר שבקדושה, והכל עשה בדאגה לכת עם ה' אלקיו, כסבר פנים המאירים באמת ובחפץ לבו הטוב, ושם שמים היה מתארח על ידו

הרה"ח ר' **אהרן ב"ר ישראל וויינשטאק** י"ל נלב"ע כ"ב טבת שנת תשע"ז

יהי רצון שיהי' למליץ טוב בעד המשפחה היקרה, ויזכו להמשיך בדרכיו המפוארים, עדי נזכה לביאת משיח צדקתו בב"א

דבר הכתבים

דברי תורה · תשובות · בירורי הלכה · מכתבים · הסכמות · המלצות

שנתכתבו ונרשמו בכת"ק של כ"ק רבינו הגאב"ד זצוק"ל

פח

רשימת

דברי תורה על פרשת השבוע

ויברכם ביום ההוא לאמור כן יברך ישראל לאמר ישמך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה (מה, ז).

יש לדקדק [שהלא משמעות הברכה הוא שישראל מתברכים באפרים ומנשה, ולא ביוסף אביהם, וא"כ מה] אמרו כן יברך ישראל, דמשמע שיוסף גופא הוא הגורם להברכות שיתברכו ישראל בבניו.

וי"ל ע"י מה שנראה לפרש מה שנתן יוסף השמות מנשה ואפרים, ע"ש כי נשני וגו' (בראשית מא, נא), וע"ש כי הפרני וגו' (שם, נב), היות כי עבר עליו ימי עוני ועמד במבחן, ושוב עבר עליו נסיון העושר ועמד במבחן ולא חטא, אף כי ה' רחוק מאביו ומביתו. ועל שם זה נתן שני השמות, מנשה ע"ש שעמד במבחן בימי עמלו, היינו כי נשני וגו', ואפרים על שם שעמד במבחן בימי עשרו, והיינו כי הפרני וגו', וד"ל. ועיי"ז שעמד בשני הנסיונות האלו זכה לשני בנים השלמים האלו.

המשך בעמ"ב

נא שלא לעיין בהגליון בשעת התפילה וקריאת התורה וחזרת הש"ץ כמבואר בשו"ע

דבר התשובה

שו"ת בע"פ משלחנו של כ"ק מרן רבינו הגאב"ד זצוק"ל

תקלה. שאלה: כדי להתחייב בברכת המזון דאורייתא, אם בעינן לאכול כדי שביעה מפת עצמו, או יכולים לצרף שאר אוכלים שאכל ללפת את הפת ובצירופם אכל כדי שביעה. [ונפקא מינה באחד ששומר על עצמו שלא לאכול הרבה וממעט באכילת פת, אבל רוצה להתחייב בברהמ"ז מדאורייתא].

תשובה: כדי להתחייב בברהמ"ז דאורייתא, בעינן שיאכל כדי שביעה מפת עצמו.

המשך דבר הכתבים

וזהו שאמר בך יברך ישראל, ר"ל בך יוסף, שע"י שעמדת בנוסיונות גרם לך שהולדת שני בנים שלמים כאלו, ואשרי יולדתו [נמצא הברכה שימך אלקים כאפרים ומנשה מתברכים באמת בך ביוסף, שרק בזכותו הוליד שני בנים שלמים כמותם].

ומרמז לנו במה שאמר וישם את אפרים לפני מנשה, כי נסיון העושר גדול מנסיון העוני, וד"ל.

תקלו. שאלה: המקדימים לקבל שבת ולהתפלל תפלת שבת מבעוד יום, ופעמים אף אוכלים סעודת שבת קודם חשיכה, אם הברכות שברכו בתפלה ובסעודה עולה לחשבון מאה ברכות של יום השבת כיון שכבר קבלו שבת, או עולה לחשבון יום השישי כיון שעדיין יום, וא"כ צריכים להוסיף ברכות יותר משאר שבתות? והשאלה הוא לפי הרבה פוסקים שלענין מאה ברכות היום הולך אחר הלילה, דהיינו דחשבינן מערב עד ערב, ומתחיל המאה הברכות בשבת מתפילת ליל שבת.

תשובה: כיון שקבלו שבת הוי אצלם כשבת גם לענין מאה ברכות, ועולה לחשבון יום השבת.

ביאורים ובידורים מבני הגה"צ אבד"ק בית יחזקאל שליט"א

כיון שהפת הוי עראי, ואע"ג דלענין ברהמ"ז נוטים האחרונים לומר, דאם אוכל כביצה לחם, וע"י שאכל עמו שאר דברים שבע שביעה גמורה דחייב בברהמ"ז מה"ת, [עיינן פרמ"ג (רי"ס קפ"ד), ושד"ח (מערכת ברכות, אסי"ד אות י"ד)] דכתב כן בשם הרב בית מנוחה, מ"מ לענין חיוב סוכה בעינן שיהא שיעור קביעות מפת דווקא, וכמבואר בגמרא הנ"ל, דלענין ברהמ"ז בשביעה תליא מילתא, עד כדי כך שדעת הפרמ"ג, והבית אפרים בס' מטה אפרים (סימן תרכ"ח באל"מ סקפ"ז), ובכורי יעקב (סקפ"ג) כתבו, דלא בעינן לברהמ"ז מה"ת אכילה בכא"פ, דעיקר תליא מילתא בשביעה, משא"כ לענין סוכה בעינן בכא"פ ע"ש באל"מ, ועל כן בעינן שיעור קביעות דוקא מפת, ולא מהני להצטרף שאר דברים לקביעות.

ועיין במנ"ח (מצוה ש"ג) שהביא ראה חזקה מגמ' יומא הנ"ל, דגם בברהמ"ז בעינן בכא"פ, וכבר שקלו וטרו בזה בתשובות האחרונים, מ"מ מתבאר מהנ"ל דלענין חיוב סוכה בעינן שיעור קביעות מפת דוקא, ובעינן שיאכלנו בכא"פ. וא"כ מן הצורך להיזהר במדינה זו, שאוכלין פת מעט ועיקר הוי שאר תבשלין, דיאכל עכ"פ שיעור קביעות מפת דהיינו יותר מכביצה, ויאכלנו בכא"פ, וכמו שמבואר באלף למטה,

וכן בכל השנה דקובעין עצמן לסעודה, יראה שעכ"פ יאכל כזית או כביצה בכדי אכילת פרס, דאף שהפרמ"ג חוכך לומר דלא בעינן כא"פ, היינו דווקא בשביעה גמורה עיין באל"מ שם, ואף בזה חולק עליו במנ"ח הנ"ל, והביא ראה ברורה נגד זה עי"ש, ואף שראיתי ששקלו וטרו כמה מחברים בדברי מנ"ח הנ"ל, מ"מ לפי פשוטו ראיתי חזקה, וא"כ מן הראוי להיזהר בכל השנה שיאכל כזית בכא"פ דווקא, בכדי שיוכל לברך ברהמ"ז. ע"כ בספר הנ"ל מדברי מרן זצ"ל. והנה בתוך הדברים מביא האחרונים נוטים לומר, דבאוכל בשיעור כביצה מהני להצטרף שאר דברים, ומשמע דכוונתו לומר, דמ"מ לענין סוכה כו"ע מודי דבעינן מפת עצמו, ומ"מ אינו מבואר מה דהכריע בזה לענין ברהמ"ז. וראוי להחמיר.

ג. כמבואר אור"ח (סימן מ"ז סעיף ג), ובסימן ר"צ (סעיף א), ועיין שו"ת תשובה מיראה (ח"א סימן ט) בזה.

ד. כסבא זו דחשבינן מערב עד ערב, הוא הכרעת האחרונים, כמבואר בספר סדר היום (סדר מאה ברכות), ובסידור היעביץ (סדר הלילה חשבון מאה ברכות), וכן מוכח בשו"ת ד"ר (סימן מ"ז סעיף א), ובמשנ"ב (שם סקפ"ד). ועיין בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סימן קצ"ה) שביאר בזה שהוא מחלוקת הראשונים, ומסיק דנקטין דחשבינן מערב עד ערב עי"ש.

יש תחת ידו לעיין אם הזכיר דברי הפרמ"ג, ומסיק דמ"מ באופן שאכל בכביצה דעת רובא רובא דיש בו כדי שביעה, בזה הוי ס"ס להחמיר וחייב בברהמ"ז מה"ת, ובספר ציץ הקדש (סימן ל) האריך בזה והביא דברי השד"ח, וכתב שהוא ראה בספר גזע ישי להרב בית מנוחה, ולא הביא שם דברי הפרמ"ג והצל"ח בזה, רק דהביא ראה לשיטתו, ולדברי הצ"ח אין בכח ראה זו להכריע, וא"כ להצל"ח והפרמ"ג אינו חייב מה"ת עי"ש, ועכ"פ יש בזה מחלוקת גדולה האחרונים ואין בזה הכרעה, ויש לחוש לדברי הפרמ"ג ודעימי, גם מה שכתב בהיה"ל (שם) דמי שאוכל דבר ללפת בו הפת דפשיטא דמצטרף, שכן הוא דרך אכילה עי"ש, מסתימת דברי האחרונים משמע דאין חילוק, כיון דבעינן שביעה מפת עצמו, וגם בחזון איש (ארי"ה סימן ל"ד אות ד) כתב, דהדעת נוטה כמ"ש הפרמ"ג המובא במשנ"ב שם, דאינו חייב בברהמ"ז עד שיאכל שיעור שביעה או שיעור שביעתו, בסעודה אחת שהפת יהיה בה עיקר ע"כ. ובשו"ת קרן לדוד (סימן מ"ח אות ב) מחלק בזה, בין אם אכל לבסוף הפת ונשבע ממנו, בין אם אכל מתחלה הפת ואח"כ השאר דברים, דבזה דעת הפנ"י ופרמ"ג דאין יכול לברך מה"ת, ומסיק וז"ל, ולפי יצא לנו דבר חדש דאם עיקר סעודתו משאר דברים לא מפת לבד, מהנחנו לאכול כזית פת באחרונה כדי להביא עצמו לידי חיוב ברהמ"ז מה"ת וכו', וכן נכון לדקדק מה"ט לאכול כזית פת בלי שהיה יותר מכא"פ, אפילו באוכל כדי שביעה לחייב עצמו מה"ת לכו"ע עכ"ד. [ומה שהביאו האחרונים מדברי הבעל המאור דנראה מדבריו דשפיר מצטרף, עיין בשו"ת לבושמ"ר (שם) דכתב, דדילמא שאר ראשונים דכתבו טעמים אחרים פליגי עליו עי"ש], והיוצא לנו דבאכל פת פחות מכזית, בודאי דיש לנקוט דאינו מה"ת, רק אף באכל כזית, ואולי אף באוכל כביצה פת [עיין להלן מדברי מרן זצ"ל בזה], יש לחוש לגדולי האחרונים דבעינן שביעה מפת עצמו.

א. ומבואר בפוסקים (סימן קפ"ד סעיף ד', וסימן קצ"ז סעיף ד'), דעיקר הפנ"מ הוא לענין להוציא מי שמחויב מה"ת בודאי, או במקום ספק אם בירך, אם צריך לחזור ולברך, ויש לעיין אם יש נפ"מ משום דיש ענין להתחייב עצמו בברהמ"ז דווקא מן התורה, אם יש בזה ענין של הידור מצוה שיקיים מצות עשה, או דאין עליו להתחיל בזה, רק מה שמחויב מן הדין. ג. כן מבואר דעת הפרמ"ג (סימן קפ"ד א"א סק"ה) דסבירא לי' כן, וז"ל: מ"מ משמע דבעינן שיהא שבע מפת עי"ש. וכן הביא במנחת פתים (שם) בשם הפנ"י (ברכות מ"ב ד"ה רב הונא), וכן הביאו האחרונים [עיין תורת חיים (שם סק"ד), ובשו"ת פני מבין (סימן ל"ט), ובשו"ת לחם שלמה (ארי"ה סימן מ"ו) ועוד], דפשיטא ליה להצל"ח (ברכות מ"ח ע"א) דבעינן כדי שביעה מפת עצמו, ומה שכתב המנח"פ (שם) שהפרמ"ג נתפסק בזה צ"ע קצת, דספיקו של הפרמ"ג הוא, מהו הדין במסופק אם אכל כדי שביעה מפת, דהיינו דבזה שייך ספיקו שנסופק שם, דבאופן ספק לו אם בא בכלל לכלל חיוב אם צריך לברך, דבלא"ה הרי יכול לדעת ולהרגיש אם כבר שבע, רק דכיון דנוטה לנקוט דבעינן שביעה מפת לחוד, א"כ עלה ונתפסק מהו אם מסופק במה נשבע עי"ש היטב, וכן הביא המשנ"ב (בכיה"ל ד"ה בכיות) דהכי מסתברא ליה להפרמ"ג, ולא דמסתפק בזה, וכן בשאר אחרונים, אבל בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סימן רכ"ו) סבירא דכשאכל כזית שפיר מצטרף שאר דברים, וגם בביאור מרדכי (להגר"ם באנעט הביאו האחרונים הנ"ל) ג"כ נוטה, דשפיר מצטרף שאר דברים עם הפת לכדי שביעה, אך דמ"מ אינו ראה ממה שכתב הרדב"ז (המובא בביה"ל שם) דמי שנעשה שבע בכזית שפיר הוי מה"ת, דשם עכ"פ הוי שבע מפת לפי מצבו, וכן אינו ראה לנ"ד ממה שכתב בשו"ת כת"ס (ארי"ה סימן ל"א), דאם אכל בקטנותו ואח"כ נתגדל ושבע, דמצטרף לכדי שביעה, דמ"מ הוי שבע עי"ש, דבזה שאני כיון דמ"מ שביעתו הוי מפת, [ועיין בספר עמק שמענתא למרן זצ"ל (שמענתא דיהוה במעוזה אות י"ב) מה שרן בדברי הכת"ס בזה], וצ"ע מה דבשו"ת לבושי מרדכי (מהד"ת סימן ל"ב) העתיק דברי הפרמ"ג, דקאי בשאכל כלשהו מהפת, ודבזה פשיטא ליה דלא מצטרף שאר דברים, אבל באכל כזית ליכא ספיקא, ובזה שפיר מחויב מה"ת, רק דאח"כ כתב דצ"ע משום דבביאור מרדכי מסתפק אף בזה, וצ"ע דהרי מהפרמ"ג מבואר דסבירא דבעינן שיהא השביעה מהפת, וצ"ע שלא העתיק כל לשון הפרמ"ג בזה כני"ל, וכאשר הבינו שאר כל האחרונים שיטת הפרמ"ג בזה, ובשדי חמד (אסיפת דיינים, מערכת ברכות, סימן ד אות י"ד) מביא בזה דברי הבית מנוחה, דאם אכל כביצה ושאר דברים עמו דחייב בברהמ"ז מה"ת, ושעלה כן הבית מנוחה בספרו גזע ישי, וכתב דאין הספר גזע

וראו להעתיק כאן מספר סוכת שלם (סימן נ"א דין ח הערה א), דהובא שם דברי מרן זצ"ל שכתב (בהערתו על הספר) לענין אכילת קבע בסוכה הנוגע לנ"ד וז"ל, דאם בפת שאוכל אין בו שיעור קביעות, דהיינו יותר מכביצה פת, אף שקובע עצמו לסעודה עם שאר תבשלין, לא הוי קביעות לענין חיוב סוכה, שכן מבואר בגמ' (יומא ע"ט ע"ב) דהביא שם, אמר רבי כשהיינו לומדים תורה אצל ר' אליעזר בן שמעון הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום ארעי חוץ לסוכה. ומוקי לה בגמ' בחד תירוץ דה"ק, אכלנום אכילת קבע ואכלנו פת ארעי בהדיהו חוץ לסוכה. אלמא אף שקבע עצמו על שאר דברים, לא מהני לענין סוכה

ביאורים ובירורים מבנו הגה"צ אבד"ק בית יחזקאל שליט"א

ה. והרי אחר קבלת שבת בתפלה נחשב לכמה דינים כלילה, ועיין במה שנתבאר בשו"ת תשובה מיראה (ח"א סימן קל"ה) בלומדת יראתך (אות סס"ח) בזה, ועל כן לענין עצם תפלת מעריב וברכותיה, דבזה הרי עושהו לילה, בודאי דשייך ליום הבא, ובשו"ת בצל החכמה (שם אות י"ב) מסיק, דלפי מה שכתבו הפוסקים דהא דבתפלת ערבית אחר הפלג נעשה לילה, הוא רק לחומרא אבל לא לקולא, ומבואר בפוסקים דיכול ודצריך לקיים בזמן ההוא מצות היום דלשעבר, א"כ הכי נמי בזה לענין מאה ברכות כיון שבאמת יום הוא מדינא עיי"ש, אבל דעת מרן זצ"ל כמו שנתבאר, דחזו"ן דאף השיטות דסברי דלא משוינן ליה כעיצומו של יום וכלילה ממש, וכשיטת מהרי"ל דפליג על התרה"ד בזה, כמבואר ביו"ד (סימן קצ"ו סעיף א), מ"מ הרי מבואר במהרי"ל דהוי זמן זה כסניף ליום הבא, וא"כ אם הוי סניף ליום הבא, שפיר יכול להשלים בו המאה ברכות ליום הבא, ורק לענין חובות שעליו לקיים מחמת יום שעבר, בזה חייב לקיים המצוות, וכמו שכתבו האחרונים, ונתקשו בדברי השו"ע לענין תפילין (כמובא בלומדת יראתך שם אות ס"ט), ומ"מ גם בזה סברי הפוסקים (שם) לעשות בלי ברכה עיי"ש.

והעיקר דודאי דבעצם תפלת ערבית וסעודת שבת דעושים מחמת סניף ליום הבא, זה שייך ליום הבא, וכמו דאמרין דצריך להתפלל ג' תפלת בכל יום, מעריב שחרית ומנחה, וכמבואר ברמב"ם (פרק א מהלכות תפלה הלכה ח) וז"ל, נמצאו התפלות בכל יום שלש ערבית ושחרית ומנחה, ובשבתות ובמועדים ובראשי חרשים ארבע, שלש של כל יום, ותפלת המוספיין וכי' ע"כ. ובודאי דאף דיקדים להתפלל מעריב יהיה נחשב לתפלת יום הבא, ולא יאמרו דלא התפלל שלש תפלות באותו יום, רק משום דהוי במעריב מחשבתו ליום הבא, וא"כ לענין ברכותיו בודאי נחשב ליום הבא, וגם שאר מצוות שבת הרי מחשבתו בזה לשבת, ושייכת לשבת, והרי פשיטא להאחרונים דאם חל ר"ח בלילה, ומקדים להתפלל מהפלג דאומר יעלה ויבא, אף דר"ח הוא בלילה, מ"מ התפלה נחשבת כתפלת לילה, עיין בשו"ת ארץ צבי (ח"א סימן כ"ה) והבן דכל דבריו וטעמיו שייכים לנ"ד, ורק מה דיש אולי להסתפק, בשעושה ברכה שלא שייך ליום הבא דוקא, כגון ברכת אשר יצר, או ברכת הנהנין דלא שייכת לסעודת היום וכה"ג, אבל המעריב וסעודת שבת נחשב ליום הבא, ועיין בספר מצוות המאה ברכות כהלכתה (פרק ד, ובהערות שם אות ח אות י"ד) דיש כמה ראיות מדברי הפוסקים לזה, ושכן נראה בשו"ת שטת הלוי (ח"ה סימן כ"ג), וכן סבירא בשו"ת שרעא המאירי (ח"ה סימן מ"א), ומזה גופא דנהגו הרבה בדורות הקודמים להתפלל מעריב בשעה מוקדמת, ובפרט בערבי שבתות, ולא העירו הפוסקים דצריך להוסיף מאה ברכות וכה"ג, נראה ברור כן.

ו. ושאלה זו נוגע ביותר בערב שבת זו, [פרשת ויחי תשפ"ה לפ"ק] שחל בו עשרה בטבת, דאף למה שנהוג אצלינו להתפלל מעריבית של שבת בלילה, כמבואר במג"א (סימן רס"ז סק"א) בשם האר"ז"ל, מ"מ בשבת זו מחמת התענית הרבה מקדימים להתפלל, באופן שיהיה כדי לגמור התפלה בתחלת הלילה, ושלא להאריך התענית, ולפי המבואר שפיר נחשב לענין המאה ברכות, תפלת המעריב למנין יום השבת.

[ובענין מה שמקדימין להתפלל, יש מסדרים זמן תפלת מנחה, באופן דנמצא דמתפללים מנחה מעריב אחר פלג המנחה, ויש לדעת דבמג"א (סימן רס"ז סק"א) כתב, דלעשות תרתי דסתרי ביום אחד, אף בשבת אין לעשות, ולכן צריך לזוהר להתפלל מנחה קודם הפלג המנחה, וכן הוא בשו"ע"ד (שם סעיף ב) ועוד אחרונים דנקטו כדברי המג"א, ובמשנ"ב (סימן רל"ג סק"א) כתב, דאף בשעה"ד אין להקל בזה. ומ"מ בהזדמן דעושה רק מחמת התענית והרחק, יש לסמוך על הדרך החיים (דין ערבית של שבת, דין א) דבליל שבת מותרין בשעה"ד לעשות תרתי דסתרי אף ביום אחד, ומ"מ המשנ"ב (סק"א) ובביה"ל (ד"ה ובפ"ל) כתב, דאין לסמוך ע"ז רק כשמתפלל כבר מעריב בבין השמשות עיי"ש, ומ"מ אפשר דאם יתפללו כבר מעריב אחר חצי שעה מהשקיעה, דהוא בדרך כלל התחלת ראית הכוכבים אצלינו, ובכמה דברים בדיעבד סמכינן דעד אז יום גמור הוא, ועיין בתשובה מיראה (ח"א סימן קצ"א) ובלומדת יראתך (אות תל"ה), דאם כן ככה"ג כבר לא יהיה תרתי דסתרי, כיון דהוי זמן חלוק לתחלת הלילה, וידידינו הגר"י בערגשטיין שליט"א אבד"ק נעבלין העיר, דקשה לסמוך על זה, דמה דמהני שלא לעשות תרתי דסתרי ביום אחד, היינו לענין פלג המנחה, דזמן הזה מעיקר הדין יש לעשותו יום ויש לעשותו לילה, אבל מי שנקיטא לגמרי כשיטת רבינו חס' דלילה הוי בצאה"כ, א"כ לא שייך לעשות לו מקודם לזה לילה, בחד מן הימים, דזמן לילה ברור הוא, וא"כ לא יועיל להתפלל אחר השקיעה וכה"ג, ואף דבראורייתא מתמירנן מהשקיעה, זהו רק להחמיר אבל לא לקולא, והרי בודאי יצטרך לקרוא קר"ש עוה"פ בלילה, וא"כ אכתי הוי תרתי דסתרי, ומ"מ יש לומר כיון דמצינו כמה פוסקים שהקילו בענין תרתי דסתרי, יש לסמוך דמ"מ כיון דלחומרא חשבינן אצלינו לזמן חלוק, א"כ לא נראה כסתרי אהרדי וכדי ליישב המנהג, ועיין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סימן נ"א אות ד) מה שכתב בזה, ומ"מ בודאי עדיפא לסדר שיתפללו מנחה במקום שיהיה קודם הפלג, כאשר עושים כן בכמה בתי תפלה, או באופן שיתפללו מעריב בתחלת זמן דר"ת, [ועכ"פ בביהש"מ], דבזה יצא מידי חשש ופקפוק, [ואמר לי הגר"י בערגשטיין שליט"א שאמר לו הר"ג הר"ר יודא לייבוש ענגיל שליט"א מקר"י, שראה דכן עשו אצל מרן רבינו מסאטמאר זי"ע אף בשנות חולשתו, ואף דאתאי דנכנס קצת התענית לתוך ליל שב"ק, ציין לי לדברי הגה"ק המנחת אלעזר זצוק"ל, בנמוקי אור"ח (סימן תקפ"ד ר"ה והנה), ובשער יישכר (מאמר צום העשירי אות א), שכתב לבאר דברי האבודרהם המובא בב"י (סימן תק"ט) שכתב, דכיון דכתיב בצום העשירי בעצם היום הזה, לא מרחינן, דכוונתו דאף דנמצא כשמתענה ביום ה', דנכנס קצת מעונה לשבת, מ"מ עשרה בטבת שאני עיי"ש.

דבר הזכרונות

של כ"ק מרן רבינו הגאב"ד זצוק"ל

ת[ר]ד
כי אם בתורת ה' חפצו

סיפר הגה"צ המקובל רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

קיבלתי על עצמי מרותו של רבינו הגאב"ד זצ"ל זה רבות בשנים, והשתדלתי ברוב הזמנים בהיותו בשבתות השנה באתרא קדישא מירון, להסתופף בצילו על שבת קודש. מלבד בשבועות השובב"ים שעקב התענית של שובב"ים והמנין מיוחד שהגני נוהג להתפלל בירושלים עיה"ק, שאז נבצר ממנו ליסע, אבל גם כן אירע לפעמים כשחל ראש חודש בערב שבת, שאז אין מתענים, חשתי פעמי לאתרא קדישא מירון, להיות בצל קדשו.

וכן את בני נ"י שלחתי אותו בעודו אברך צעיר, שגם הוא להסתופף בצילא קדישא, במשך השבתות ששה רבינו באתרא קדישא מירון. וסיפר לי בני דבר שהפליא אותי מאד, דפעם אחת הזכיר לרבינו שהוא לומד בכולל חושן משפט, אמר לו רבינו "כשלומדים חושן משפט דארץ ז"ר דאס דערקענען אויפן פנים", וכמו שכתוב אלוקים ניצב בעדת א-ל שהקב"ה שוכן בצל הדיינים, וכן הוא כשעוסקים בלימוד חושן משפט הקב"ה שוכן שם, לכן צריך שיהא זה ניכר על הלומד.

מסיפור זה נוצצה דמות דיוקנו של רבינו הגאב"ד, ואופן ההסתכלות וההרגשה שהיה לו בקדושת התורה, וקדושת כל חלק בתוך גופי התורה, והדגיש שלימוד חושן משפט תופס חשיבות וקדושה מיוחדת בשעה שלומדה וכמו כן בשאר חלקי התורה, וכן באיזה אופן וצורה לגשת ללימוד התורה הקדושה.

וכיון שהיה דבוק תמיד בקדושת התורה על כל חלקיה ופרטיה, היה מרגיש באמת כן, ותובע מאחרים שיהא ניכר על צורתם שלומדים חושן משפט.

ת[ר]ה
וקוי ה' יחליפו כח ירוצו ולא ייגעו

סיפר הגה"צ המקובל רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א:

הגאב"ד זצ"ל היה איש קדוש וטהור שישב ולמד ימים כלילות ועבד את בוראו בסילודין בקדושה וטהרה, ואף פעם לא התעייף והזדקן, וכפי אמרתו של הרה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע ש'אסור להיות זקן', כן היה תמיד היתה עבודתו בהתחדשות ובחיות חדש, ולא ניכר עליו שום זקנה ברוחו. וכך לא שינה שום דבר בעבודתו גם בשנות הזקנה כשהיה ניכר איך שחולשת גופו לא הכריע עליו במאומה. וכגון התעניות בימי השובב"ים לא ויתר עליהם עד שנתנו האחרונה, וכן להיות ער בכל ליל ששי בהכנה עילאה לקראת שבת קודש, וכל שאר פרטי עבודת ה'.

במשך כל השנים לא היה אצלו מצב של ויתור על סעיף קטן שבשו"ע, על קלה כבחמורה, וכך היה עד יום מותו שלא נח ולא שקט ולא הניח שום דבר שבקדושה והלכה שלא יקיימם. והמשיך בעבודתו הקדושה עד זיבולא בתרייתא, בלי להתעכב מחמת שום מניעה.

וככה היו ימי חייו, מיומו הראשון עד יומו האחרון כל כולו קודש לה'. וזכיתי לראות בסעודות שבת קודש שישבתי בצל קדשו, איך שלא ויתר על שום מנהג אפילו הקטן ביותר. גם כשגופו היה מסובל ביסורים, אך רוחו היה איתנה ובריאה בלא שום שינוי כאדם צעיר.

כל יום התפלל כל מה שכתוב בסידור, לא היה אצלו מושג לוותר על כל שהוא עקב חולשתו, גם בימי השובב"ים לא ויתר על התעניות, והתפלל בכל ערב שב"ק תפילת מנחה בשעה 4 אחצ"ה במנין של מתענים.

ת[ר]ו
הסכימו מן השמים

סיפר הגה"צ יודא אליעזר יונגער שליט"א, אב"ד קהל יראים - גיסו של רבינו

איש אחד ממכירי, היה לו אחד מבנותיו שהיתה במצב קשה באיזה תקופה, ונזקקה להיתר למניעת הריון, וביקשו ממני שאשאל בדבר את גיסי הגאב"ד זצ"ל. נכנסתי ומסרתי השאלה, והגאב"ד שקל הדברים במאנוי שכלו, ומתחילה אמר להתיר רק על ב' שנים, אבל אחר כך הכריע לתת היתר על ג' שנים ולא יותר.

כשהגיע הזמן בג' שנים היתה האשה טרודה מנסיעה לארץ ישראל במשך חודש שלם, וחשב כשחוזר מהנסיעה אז ללכת לרופא לבטל הענין כפי שהורה הגאב"ד. והיה לפלא שתיתכף כשנשלם זמן שקצב לה הגאב"ד להיות, נפקדה בזש"ק, בלי שום רפואה ורופא, למעלה מדרך הטבע.

